

1988 ACEMHÖYÜK KAZILARI

NİMET ÖZGÜÇ

Samsat'da Orta Doğu Teknik Üniversitesi adına, Kültür Bakanlığı ile Türk Tarih Kurumunun desteği ile yürütmekte olduğumuz Kurtarma Kazıları nedeniyle, Acemhöyük'deki çalışmalarımıza dört yıl ara vermek zorunda kaldık. 1988 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü burada yeniden araştırma İznini verdi. Onun adına ve Türk Tarih Kurumu'nun yardımları ile Anadolu'nun İlk Kırallıklar Devri şehirlerinin en büyüklerinden biri olan Acemhöyük'de 8 Ağustos, ile 13 Eylül tarihleri arasında ortalama otuzbeş işçi ile kazıları sürdürdük.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nı temsil eden Selma Saloğlu çalışmalar boyunca etkin yardımlarda bulundu. Başkanlığımızdaki kazı kurulu Y. Doçent Dr. Aliye Öztan, Arkeolog Süleyman Özkan, Demet Kara, Selma Akkocaoğlu, Önder İpek, Restoratör Ali Aşgıt'den oluşmuştu. Sarayın onarım ve koruma işlerini Hüseyin İlgün üstlendi. Fotoğrafların bir kısmını kazıyı ziyaret eden Dr. Ahmet Tırpan çekti. Büyük bir özveri ile çalışan arkadaşlarıma yürekten teşekkür ederim.

Araştırmalar, dört yıl zarfında büyük zarar görmüş olan yapılardan Sarıkaya sarayının temizlenmesi, geçici onarım ve koruma tedbirleri alınması, ve kuzey avlusunun genişletilmesi yönünde yoğunlaştırıldı.

Sarıkaya sarayının bütün odaları elden geçirildi, yıkılmış olan duvarların onarımı kendi enkazı ile ve saray tuğlalarının boyutlarında döktüğümüz kerpiç malzeme ile örülerek yapıldı. Yeni çökmeleri önlemek için, dikme yerleri cüruf ve ufalmış tuğla parçaları ile dolduruldu.

Küp odasının, çökme tehlikesi nedeniyle eskiden dokunmadığımız duvarlarında ve köşelerinde kazı yapıldı. Yangın esnasında duvarların içine geçmiş küp parçaları derlendi, dipleri açığa çıkarıldı. Doğu bitişiğindeki 8 No.lu odaya açılan, eskiden enkaz ve küp kırıkları dolu kapı yeri ayrıntılarıyla incelendi. Kuzey bitişiğindeki 7 No.lu oda ile müşterek duvarın ağaç ızgara örgüsünün bu yüzdeki durumu

araştırıldı. Bu tekniğin küp odasında da gözlenmesi mümkün oldu. Kapı aralığında yapılan çalışmalarda 9 ve 8 No.lu odaların taban seviyelerindeki farklılığın nedeni anlaşıldı. 9 No.lu oda küplerin sivri diplerini daha derine gömebilmek için yükseltilmişti. Burada sömel vazifesi gören dört m. genişliğindeki iri taşlardan tek sıralı temel üstündeki, ve onun eni ile aynı uzunlukta traversler çok iyi korunmuştur. Kapı aralığında traversler üstüne iki kat halinde yerleştirilmiş yatay kalın hatıllar eşiği oluşturmuştur. Üstteki hatılların sayısı bir rampa meydana getirecek şekilde azaltılmış, pürüzler toprak tabanla doldurularak geçiş kolaylaştırılmıştır. Küp odasında küçük avluya açılan kapısı da taş temele kadar incelendi. Kapı milinin döndüğü söve taşı iç tarafta sağ kenarda ortaya çıkarıldı. Buna göre ağaç kapının içeri doğru çalıştığı anlaşıldı. 4 No.lu odadaki cürüflarda korunan izler, 5 No.lu odaki ağaç kalıntılardan ızgara tekniğinin genellikle kapı yerlerinde kullanıldığını göstermiştir.

Bulla odasının (NO. 6) onarımı sırasında, bir kısmı çökmüş 3 No.lu oda ile müşterek duvarın temizliğinde onüç adet bulla ele geçirildi. Bunlardan birisi çivi yazılı bir etiket biçimindedir (Ac. 88-1). İkincisi muska biçiminde olup, iki geniş yüzünde bir silindir mührün yalnız kitabesi basılmıştır (Ac. 88-2). Üçüncü ve muska biçiminde olan bullada Eski Assur üslubunda bir silindir mührün kısmi iki baskısı mevcuttur. Bir yüzünde boğa-sunağı, ikincisinde boğa sunağı ile tapanın tasviri vardır. (Ac. 88-3) Şekilsiz bir bulladaki (Ac. 88-11) damga mühür baskısında önünde sunak bulunan tanrıçaya tapanın tasviri görülebilmektedir. Muska biçimli Ac. 88-9 No.lu bullada mührün konusunu boğa-adamla savaşan kahraman oluşturur. Sarıkaya sarayının, bir kısmı çeşitli odalarında çoğunluğu bulla odasında bulunmuş bullalara göre, saraya çok mal gönderenlerden birinin yerli damga mührünün baskılarını taşıyan kırkyedinci bullası bu yıl ele geçirildi (Ac. 88-10). Bu mührün tasvirleri taburede oturmuş olup, elinde halkalı bir asa tutan, arkasındaki balığa göre Ea olduğunu sandığımız tanrının huzurundaki tanrı ve boşluklardaki iki maymun balık ve bir gaga ağızlı testi oluşturur.

Assur Ticaret Kolonileri devrinin sevilen motiflerinden biri arma biçimindeki figürlerdir. Bu tür motiflerle bezeli iki mührün sahipleri Acemhöyük'e en çok mal gönderen kişilerdir. Tasvirleri heraldik kartallar ve maymunlardan oluşan yerli silindir mühürle damgalanmış yüz otuz iki adet bulla elimizde idi. Bu yıl bunlara iki adet

daha (Ac. 88-4,7) katılarak sayı otuz dörde ulaştı. Evvelce yüz elli sekiz bulla üzerinde saptadığımız heraldik antilop çifti, kuş, maymunlar ve iki hilal tasvirli mührün iki baskısı (Ac. 88-6, 7) da bu yıl bulundu. Semboller, bitki motifleri ve geometrik desenlerin işlendiği iki damga mührün mevcut baskılarına yenileri katıldı. Ac. 88-13 No. lu damga mühür baskısında saç örgüsü, daire, yapraklı helezon ve ip şeridinden oluşan çerçeve ortasında 'sign royal', Ac. 88-12 No.lu baskıda daireler ve ortaları noktalı helezon şeridinde çerçeve ortasında kapalı gouiloch motifi vardır. Aynı mühür baskılı dört bulladan ikisi Sarıkaya, ikisi Hatipler sarayında olmak üzere evvelce elimize geçmişti.

Acemhöyük'ün güney yarısında, Sarıkaya sarayı ve onunla çağdaş evlerin hemen üstüne kurulmuş olan Helenistik-Roma yerleşmesi bu erken yapıların büyük tahribata uğramasına neden olmuştur. Eski yapılardan sökülen taşlar olduğu gibi veya kırılarak Hellenistik evlerin temellerinde kullanılmıştır. Sarayın doğu ve kuzeyinde yoğun olan hellenistik yapıların bazılarının temelleri sarayın avlusunun tabanına kadar inmiştir. Bazı yerlerde de sarayın yıkık duvarları üstüne oturtulmuş, bulla odasının uzantısı olan duvarda görüldüğü gibi, duvarın yarısı saray duvarının devamı gibi örülmüştür.

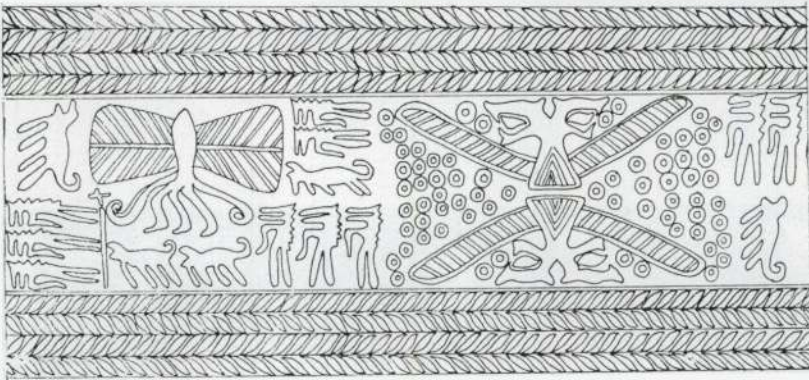
Bu yıl sarayın kuzey avlusunun tabanına inilmeye çalışılmıştır. İki seviyeli olan Hellenistik evrenin evvelce incelenmiş I. seviyesi kaldırılmıştır. Açığa çıkarılan evler VA-YA/42-43 plankarelerindedir. Geniş odalardan oluşan iki bitişik evin odalarının bir kısmı temizlenmiş, birinin ocağı, tandırı, diğerinin kuyusu saptanmıştır. Bu yapılarda bulunan küçük eserler, bir figürin başı, sünger taşından bir kartal figürini, bir sunak modeli, kandiller, vazo ve çanaklarla ağırlık ve ağırşaklardan ibarettir.

Ac. 88 - 10

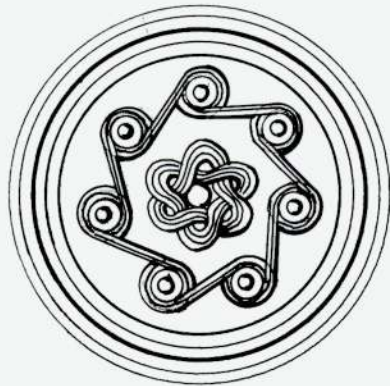
Ac. 88 - 6, 7

Ac. 88 - 4, 7

Ac. 88 - 13

Ac. 88 - 12

Res. 2 - Hellenistik pişmiş toprak figürin.

Res. 1 - Sarıkaya Sarayı altın süs eşyası.

Nimet Özgüç

**Res. 3 - Sarıkaya Sarayı yanmış
direk kalıntıları.**

Res. 4 - Sarıkaya Sarayı ve kuzey avlusundaki Hellenistik kalıntılar.

